

МИША БУРКОВИЋ, НАУЧНИ САВЕТНИК
У ИНСТИТУТУ ЗА ЕВРОПСКЕ СТУДИЈЕ

ОБНОВА У ВРЕМЕНИУ ДЕКАДЕНЦИЈЕ

Наш народ је свашта преживео последње две и по деценије, и успех је већ то што нас има. Глобалне промене у свету, пре свих победа Трампа, отварају нам шансу за напредак и наду да би бар део притиска могао да нам се „скине с леђа” и да ће нас велики пустити да почнемо да се бавимо реалним проблемима, који нису везани само за европске интеграције, већ како да обновимо своју супстанцу и зауставимо „одлив мозгова”, који је један од највећих у свету. Не морамо да се бавимо Кином или Јапаном, али морамо, много озбиљније, регионом, односима са суседима, уз прављење озбиљне стратегије како да сачувамо наше људе у окружењу. То су наши приоритети од чијег решавања зависи хоћемо ли опстати као народ.

Многи медији пренели су речи научног саветника у Институту за европске студије Мише Ђурковића да је избор Трампа спасао свет од новог великог рата. Из перспективе лаика, суштина изборног процеса у Сједињеним Америчким Државама била је прилично скривена, а Ђурковић не спори да је Трамп на почетку перципиран као авантуриста, с обзиром на то да је ишао против устаљеног двостраначког система, без подршке естаблишмента. Међутим, они који су значајки пратили неке, наизглед споредне феномене, и ток изборног процеса, указивали су да се на победи републиканског кандидата озбиљно ради.

– Озбиљно су радили. Стив Бенон, менаџер Трампове кампање, кога је мало људи приметило, био је један од најважнијих људи, преко кога је актуелном америчком председнику утиснута и посебна идеолошка садржина, рекао бих „конзервативан обрт” и традиционална агенда против ултралевичарске, лево либералне приче, коју је дефинисала Хилари Клинтон, али и политике претходних администрација, оличена пре свега у ономе што је Стејт департмент радио по свету. То је један од стубова који је стајао иза победника, а други је војнобезбедносни сектор. У првом говору Трамп је захвалио, осим породици, војним ветеранима који су га подржавали, тајним службама које су му да-

вале безбедносу подршку и, како је рекао, генералима и адмиралима Војске САД, пензионисаним или активним, који су били део његовог тима. Кад се то све стави у контекст, види се да је иза свега био један „конзервативни моменат“, уз велику улогу војног естаблишмента. Стара администрација форсирала је последњих дана изразито антируску причу и „хушкањем“ НАТО-а да дође до границе директног војног сукоба с Русијом, те зато мислим да смо били на ивици директног глобалног обрачуна. Такође и неке новине интонирале су да је избор Трампа спасао свет од великог рата.

Шта су најзначајнији елементи заокрепа који се очекује?

– Перципира се да нова администрација, посебно Трамп, који је веома помирљиво говорио о Путину, не жели Русију као неког с ким се конфронтира, него тежи некој врсти помирења, у реалним оквирима – привлачењу Русије као савезника, преваходно ради борбе против исламског тероризма. Незаобилазно је и оно о чему се мање прича, преваходно мислим на Кину, која постаје глобални изазивач.

Победа Трампа је веома озбиљно припремљен и изведен пројекат, пре свега људи блиских војном естаблишменту, који жели да промени досадашњу парадигму и све време је против промоције слободне трговине и либерализације. Индикативан је и Трампов однос према НАТО-у и економским организацијама који ће у потпуности променити досадашњу економску и спољнополитичку оријентацију земље.

Зашто је победа Трампа добра вест за Србију?

– Хилари Клинтон је промовисала политику засновану на идеологији и конфликтима с неким земљама, међу којима је Русија, а ми у Европи често смо и много пропатили због тог сукобљавања. Стога сматрам да победа Трампа јесте добра вест. Посебно због најаве помирења, или ресетовања односа између Москве и Вашинг-

Победа Трампа је веома озбиљно припремљен и изведен пројекат, пре свега људи блиских војном естаблишменту, који жели да промени досадашњу парадигму и све време је против промоције слободне трговине и либерализације. Индикативан је и Трампов однос према НАТО-у и економским организацијама који ће у потпуности променити досадашњу економску и спољнополитичку оријентацију земље.

тона, од кога ми као народ и држава можемо имати много користи.

Мислите ли да ће прва позитивна последица нове реалности бити то што Америка више неће инсистирајући да се прикључимо санкцијама Руској Федерацији?

– Санкције Русији су и уведене преваходно под притиском Сједињених Америчких Држава, а многи у Европи, који највише пате због те околности, нису их с радошћу дочекали. Ни Немачка, која се лојално поставила као партнер НАТО-а. При томе не треба заборавити да САД у Немачкој има 50.000 војника, што много дефинише простор у коме они могу да делују. Али било је значајних гласова из Европе који су тражили да се санкције ставе ван снаге, па ће их, на иницијативу САД, велики део Европе врло радо олабавити, вероватно убрзо и укинути. Зато је извесно да неће бити притисака на нас.

Како ће се претпостављени нови курс америчке администрације рефлектовати на нашу „највећу бол“, Косово и Метохију и, у том контексту, однос Београда и Пришћине?

– Ми се већ дуго надамо да ће нам се макар за почетак „скинути с врата“. Потенцијална администрација Хилари Клинтон радила је изразито

на кршењу наших интереса, а сва политика која нам је долазила од њеног мужа и ње, док је обављала посао државног секретара, била је изразито антисрпска – подржавала је све наше противнике, и у том смислу важна је вест да ти људи више неће бити у администрацији. Не бих одмах очекивао превише, али за почетак, на пример, да се не догађају ствари као што је ово лудило које смо недавно имали око увођења санкција председнику Републике Српске Милораду Додику, неколико дана пре краја мандата, што је ствар која се у дипломатији не ради.

Чини ли Вам се индикативном та „вишаланоси“ коју је оглазећа администрација показала доносећи низ важних одлука, с пошеницијално озбиљним консеквенцама по међународне односе, пошто је проширивање 35 руских службеника?

– Низ потеза одлазеће администрације као да је био срачунат да створи проблеме Трампу, да га посвађају са што више земаља, па у том контексту треба и посматрати протеривање 35 руских држављана. Сви, међутим, знају да је то потез одлазеће администрације, која је у паници, губи позиције и реално је очекивати да ће, после периода адаптације, нова администрација наступити с другачијих позиција. Људски је претпоставити и да ће у позитивном правцу променити политику према нама. Јер Срби су вероватно једини на свету, симболички, од Београда, Бања Луке, Подгорице до Косовске Митровице, изашли с том сликом Трампа и Путина, уз жељу за новом шансом за мир у свету, јер, подсетићу вас, нобеловац Барак Обама водио је више ратова него било који амерички председник.

Зашто, зна ли Трамп за „српску ствар“ и има ли у перцепцији српски народ као пријатељски, како многи „Трамповци“ овде стечулишу?

– Не верујем. Ми смо склони да мислимо да се цео свет врти око нас, али чињеница јесте да му је супруга с

ових простора и да на списку језика који говори стоји и српски или хрватски... Можда Трамп и има неке контакте или свест о овом региону. С друге стране, овај простор неће у глобалним играма имати велику улогу, попут Блиског истока или пацифичког

региона, али одређену врсту занимања, пре свега због односа с Русијом, хоће. Наравно, не у мери у којој ми мислимо да би требало.

☉ Свећ се мења. Осим Трампа, имали смо „Брегзит“, миграциска криза не јењава, радикална

десница по Европи све више диже главу, следе нам избори у Холандији, Француској и Немачкој, с неизвесним исходима, што имплицира и неизвесност у погледу оцртанка Европске уније. Како се ће чињенице преламају на европске амбиције Србије?

– Прво да истакнем да Институт за европске студије не промовише вредности нити чланство у тој организацији. Ми се бавимо анализом онога што се на том простору дешава. Али, бавимо се и Турском, Русијом и свим значајним факторима. Често говорим о разлозима због којих Србија не треба да безусловно тежи Унији и против сам европских интеграција на више нивоа. Прво, комплетан процес, почев од 2000. године, искључиво се користи као инструмент геополитичког условљавања Србије, па смо захваљујући томе остали без Црне Горе, има притисака да дигнемо руке од Космета и економски смо изнурени. С друге стране, мислим да ЕУ не доноси ништа добро, почев од пољопривреде до банкарског сектора. Највише сам против прилагођавања вредносном систему Европске уније, који је такозвана култура смрти. Земљи у проблемима, из које људи одлазе, намећу хомосексуална поп култура и идеологија. Такође, еутанасија се шири по Европи, што је за мене монструозно. У Белгији и Холандији, на пример, и тинејџер од 15 година има право да је затражи. Лично, дакле, немам дилеме, али разумем шта је државна политика, која је у великој мери изнуђена и условљена.

☉ Ипак цео регион иде у правцу европских интеграција...

– Да, али у време кад оне постају све мање битне, а при том сви гледају како да решавају проблеме пуког преживљавања. Висока је незапосленост, економски показатељи су врло лоши. Не само Србија, већ и комплетно окружење, све више се празне од становништва. Бугарска је за 25 година изгубила два милиона становника, Румунија четири милиона... Реч је о чланицама Уније, па људи то користе да

СНИМИЛА ДУШКА СТЕФАНОВИЋ

оду у друге земље заједнице. У том смислу Европска унија је далеко од онога што је била пре пет или седам година – велики сан. Данас постаје и опасно место за живот, јер јој се догађа тероризам, има много зона у које полиција више не може да уђе. У Француској их има 75 званично пописаних. То су мини исламске државе у држави, које не желе да се интегришу. Колико тога треба жртвовати да би се остало на европском путу, за мене је право питање с којим се данас код нас суочавају „доносиоци политике“. Можда иде и време кад ће неко, попут Ердогана, да каже да га та прича више не занима и да поврати суверенитет и безбедност своје земље и економске перформансе, као што Орбан покушава да врати банкарски сектор, макар 50 одсто, јер је у једном тренутку био потпуно предат странцима.

Q Десница у Европи расте. Ипак, и даље се тешко ослобађа стереотипа да је ксенофобична и екстремистичка.

– Мејнстрим медији перфидно за десне идеје данас у Европи користе манипулативни израз екстремна десница, иако ниједна од тих партија није ни за какве екстремне мере – не позивају на насиље, нису ксенофобичне, већ се залажу за легалну парламентарну борбу и победу на изборима. Већ у марту су избори у Холандији, где Вилдерсова партија, према истраживањима, ужива између 30 и 35 одсто подршке и има велике шансе да буде стожер нове владе. Лидери пет нових, радикално десних, евроскептичних странака, дан после инаугурације Трампа, разговарали су први пут у том формату у Кобленцу. Ту су били лидер немачке АФД Фрауке Петри, Марин Ле Пен из Националног фронта, Вилдерс из Холандије, представници Штрахеове Слободарске партије Аустрије и лидер италијанске Лиге за север Матео Салвини. Ниједна од тих модерних европских десних партија нема у свом програму антисемитизам и све користе класичне политичке методе деловања. Ја их називам радикалним, јер су антисистемске, у

смислу да су против данашњег система вредности. Бирачи им се данас по Европи okreћу јер су класичне „мејнстрим“ десне партије, као што је немачка ЦДУ или ОВП у Аустрији, или „деголисти“ у Француској, потпуно напустили своје изворне програме и отишли увелико ка левици.

Q Дакле, вредности су оно око чега се, као и увек, ломе кољња?

– Да, или систем односа који даје одговор на питање шта је живот. Начин живота из серије „Секс и град“ доминира Западом. Реч је о геј браковима, абортусима који су дозвољени до касних месеци трудноће. Управо је екстремизам то подржавати. И онда дођемо до тога да је највећи проблем који Србија има – демографски. На њеном Истоку имамо за девет година

– Низ пошеза оглазеће администрације као да је био срачунаш да створи проблеме Трампу, да га посвађају са што више земаља, па у шом контексту треба и посматрати проширивање 35 руских држављана. Сви, међутим, знају да је то пошез оглазеће администрације, која је у јаници, губи позиције и реално је очекиваши да ће, после периода агајшације, нова администрација настући с другачијих позиција.

петину становништва мање. И кад покренете у јавности да се о томе говори, да се донесу мере које би подстицале рађање, појављује се читав талас феминисткиња и осталих који излазе с тим да је рађање лично право жене. Али, ја вас питам, ко ће онда да живи после нас, ако сви изаберемо хедонистички начин живота. Да ли су смисао живота само путовања и хедонизам? Лично верујем у конзервативни вредносни систем, базиран на хришћанској традицији, не случајно. Вера вас

обавезује на морална начела, ако тога нема, све је дозвољено. Дакле, у једном случају уопште вас не занима шта ће се десити с овом земљом после вас, али ако имате децу, бринућете и за кућу и за окружење, за отаџбину и за то ко ће сутра да је брани. То су фундаментална питања. Демографско питање за мене је изнад свих питања.

Q На контекст о коме говорише наслањају се учесници иницијативе за враћање служења редовног војног рока, које и Ви заговарате.

– Српска традиције је да браните своју државу! Живимо у окружењу које ће увек бити безбедносно проблематично, имамо низ непријатеља, али и глобалне непријатеље, нажалост. Није то наш избор, реч је о нашем карактеру, идентитету. Ако нам је стало до њега, морамо бити спремни да се боримо, али како ако демографски падате и немате људе који ће сутра моћи да бране државу. С друге стране, војска је увек младим људима била и нека врста едукације, и сви ми који смо је прошли знамо колико је то битно. Ако размаженог момчића натерате да устаје годину дана у пет сати, већ га терате да на прави начин схвата живот, да има обавезе. Војска је увек била и морална школа, да научите и да слушате. Ви данас деци дајете права, а не учите их обавезама. Војска младе људе поставља у систем и веома је лоше што они данас одрастају без тог искуства. Ради тога се све гласније заговара враћање редовног војног рока, а и анкете говоре да људи то желе.

Q Како Вам изгледа будућност шегеје?

– Професионална војска није наша традиција. Ми баштинимо традицију „наоружаног народа“, који брани државу. То је најбољи начин, уз професионалне и часне официре. Залажем се за повратак традиционалне српске војске из више разлога, међу којима су и врло практични. Данас ниво борбених и безбедносних снага којима Србија расположе очигледно не одговара нашим потребама. А ако се

наоружавате, морате имати људе који ће бити срж тог система. Нисам упућен у буџетске прорачуне, колико би то коштало. Али, колико чујем, у Министарству одбране увелико се ради на анализи тог процеса, јер постоји потреба, посебно у оваквом несигурном окружењу. И у свету је тренд повратак редовном служењу војног рока, а не професионализација. Сматрам да наш крајњи циљ мора бити враћање служења редовног војног рока, у трајању од најмање шест месеци. Често се говори да наше окружење подсећа на оно што има Израел, а код њих се војска служи три године.

Q Који је највећи безбедносни изазов с којим се Србија данас суочава?

– Сећам се забавне приче из СФРЈ која је гласила отприлике – учили смо у књигама да је Југославија окружена бригадама. Треба се тога подсетити, тако је било у време Југославије, која је имала армију за коју се говорило да је једна од пет најјачих у Европи. Такође између два светска рата наша држава имала је великих проблема с ревизионизмима Бугарске, Мађарске, Италије... Овде никад није било мирног и безбедносно стабилног окружења у коме ћемо имати идеалне односе са суседима. Између осталог, и зато што последња два века велике силе генеришу сукобе на нашим просторима. Аустроугарска је започела конституисања нових идентитета на ободима српског етничког простора, када су настале нове нације, као изразито антисрпске. У сваком тешком тренутку имали смо проблем с неким у окружењу, из различитих разлога, и зато нам је обавеза да будемо опрезни, јер су безбедносни изазови са свих страна. Ипак, највеће реалне опасности су односи са Хрватском, која је почела да се наоружава и упућује сталне вербалне претње, усмерене према Србији и Републици Српској. У тој „коалицији“ је и власт у Црној Гори, а изазов је, наравно, и оно што се догађа око севера Космета, коме се прети да ће бити почишћен неком новом „Олујом“. Не смемо заобићи ни исламски радикализам. Имамо низ по-

– Заиста живимо у периоду глобалне декаденције, која траје десетинама година уназад. Наш народ је свашта преживео последње две и по деценије, и то је само по себи успех. И то што нас има и опиремо се разним притисцима, а још знамо ко смо и шта смо. То није мала ствар. Глобалне промене о којима смо говорили на почетку, отварају шансу за наш народ. Шанса није велика, не онаква како таблоиди предвиђају...

вратника с ратишта, што је опасност, поготово ако се Америка приближи коалицији коју, сасвим извесно, имају Турска, Иран и Русија, и дође до елиминације калифата – тада ће се велики број терориста преселити у Европу.

Q И мигрантски шалас је сам по себи велики безбедносни изазов за Европу?

– Наравно! Те људе треба и економски и социјално збринути, а по правилу, ако вам преко територије пређе милион људи, то је изазов који морате максимално да испратите. Ни у знацима није да ће тај проблем ускоро моћи да се реши. Услов је да за почетак престану ратови на том простору, јер док год имате овакве Ирак и Сирију, егзодус ће се наставити. У Турској је више од три милиона људи, и, у ситуацији погоршаних односа између Анкаре и Европске уније, то је стална претња, уз коју имате и успон радикалне деснице у Европи. Како да је и нема, кад се ви у једној Немачкој примили готово два и по милиона људи, увезли сте једну Словенију. А највећи број људи, упркос очекивањима, не жели да се интегрише.

Q Јесће ли оптимиста у погледу наше вишталности да се одупре-

мо изазовима времена у коме бивсћивујемо?

– Од обнове српске државе, оно што нас је одређивало јесте слободарски дух, базиран на приватном власништву у својој земљи. То се увелико променило, многи људи извучени су са земље, насељени у градове, у положај пролетера чије запослење зависи од власти. Међутим, верујем да тај дух и даље постоји и одређује нас, додуше, можда мање него раније, али чини да смо „тврди ораш“. Радује ме и то што стижу генерације које су утемељене у такозваном српском становишту и постављају легитимну тезу – лако ћемо за Европу, али хајде да видимо шта ћемо са својом државом.

Q Хоћемо ли, дакле, успети, у времену, како Ви кажете, глобалне декаденције?

– Заиста живимо у периоду глобалне декаденције, која траје десетинама година уназад. Наш народ је свашта преживео последње две и по деценије, и то је само по себи успех. И то што нас има и опиремо се разним притисцима, а још знамо ко смо и шта смо. То није мала ствар. Глобалне промене о којима смо говорили на почетку, отварају шансу за наш народ. Шанса није велика, не онаква како таблоиди предвиђају... Прочитах недавно да ће се Путин и Трамп први пут срести у Београду. То је смешно, али мислим да би бар део притиска могао да нам се „скине с леђа“ и да ће нас пустити да почнемо да се бавимо реалним проблемима, који се не односе само на европске интеграције, већ како да обновимо своју супстанцу, зауставимо „одлив мозгова“, који је један од највећих у свету, па нам најбољи лекари, уместо да нађемо начин да их платимо онолико колико вреде, одлазе у Немачку или Норвешку. Такође, ми не можемо да се бавимо Кином или Јапаном, али можемо, много озбиљније, регионом, односима са суседима, уз прављење озбиљне стратегије како да сачувамо наше људе у окружењу. То су наши приоритети од чијег решавања нам зависи хоћемо ли опстати као народ. ■

Владимир ВЈЕШТИЋ